

Državni zakonik

za

kraljevine in dežele v državnem zboru zastopane.

Kos XXIII. — Izdan in razposlan dne 8. maja 1875.

67.

Postava od 1. aprila 1875,

o uredbi bors.

S privolitvijo obeh zbornic državnega zbora ukazujem takó:

§. 1.

K ustanovitvi kake borse je potrebno, da jo finančni minister in minister za trgovino, zaslišavši trgovsko in obrtniško zbornico, dovoli.

Borse stojé pod samostalnim vodstvom (borsnim vodstvom) in pod državnim prigledom. Ne odobrenih bors (zakotnih bors) ne sme biti. Kdor se take borse udeleži, tega naj politično oblastvo na prvi stopinji pokorí z globo do 1.000 gl. ali z zaporom od enega dne do štireh tednov.

§. 2.

Za vsako borsó mora se na podlogi te postave sestaviti posebno ustanovilo (poseben statut), ki potrebuje odobrenja finančnega in trgovskega ministra. Gledé že obstoječih bors podá to ustanovilo tisto borsno vodstvo, katero bode ta čas, ko pride le-ta postava v moč.

Ustanovilo mora sosebno določevati:

1. Tista različna opravila, na katera se bode borsni preved (promet) raztezal.
2. Uvete, pod katerimi sme kdo biti borsni ud in pa hoditi na borsó.
3. Pravice in dolžnosti borsnih údov in obiskovavcev.
4. Način, kakó se bodo nabavljala sredstva za vzdrževanje borse, in ta sredstva morajo biti najmanj za prvo leto zagotovljena.
5. Borsno vodstvo in njegove organe, način, kako se bodo postavljali, in pa obsežek njihovih pravic in dolžnosti.
6. Kaj bode potrebno k temu, da bodo veljali kaki sklepi borsnega vodstva, njega izdatki (odpravki) in razglasi, sosebno pa način, kakó naj se oznanujejo pravila (norme), ki se bodo izdajala po §. 3 te postave.

(Slovenisch.)

7. Način, kakó se bodo poravnavali in razsojali prepiri, ki se tičejo borsnih opravil ali poslov (§. 12).

8. Uporabo borsnega imenja v slučaji, ko bi se borsa razpustila.

Kake premene ustanovil, odobrenih po tem času, kar je ta postava v moči, sklepa borsno vodstvo, a potrebno je, da jih odobrita finančni minister in minister za trgovino.

§. 3.

Borsno vodstvo izdaje pravíla (norme) uravnujoča borsni preved znotri postavnih mej, določa zlasti borsni čas, oskrbuje borsne ekonomične reči ter opravlja sploh vse tisto, kar mu je ustanoviloma v prid borsnemu namenu izročeno. Borsno vodstvo je odgovorno za to, da se borsno ustanovilo izpolnjuje, a posebno za to, da se na borsi o borsnem času ohrani pokoj in red, ter ima pravico, k temu potrebnih policijskih naredeb poprijeti se.

§. 4.

Borse podstojé v vseh upravnih rečéh na ravnost političnemu deželnemu oblastvu. Pri vsaki borsi je postavljen po en borsni komisar, ki ima višji nadzor na borsi, čuje nad izpolnjevanjem vseh borsnih propisov, graja kake razvade in ko bi se precej s poti ne spravile, obrača se na politično deželno oblastvo, da jih ono odpravi.

Komisar bodi zlasti pričujoč pri vsakem posvetovanji borsnega vodstva, ter naj take sklepe, za katere meni, da nasprotujejo veljavnim postavam ali borsnemu ustanovilu, ustavlja za dotle, dokler se ne dobí višja razsodba po političnem deželnem oblastvu, na katero se je obrniti. Borsnega komisarja postavlja finančni minister po dogovoru z ministrom za trgovino.

§. 5.

Vsakakor na borso ne smejo:

1. Ženske.

2. Taki, ki v rečéh imovinskega prava niso sami svoji.

3. Prezadolženci, dokler trpí konkurs, in po dokončanem konkursu tedaj, če so konkursa sami krivi ter zaradi tega v kako kazen obsojeni bili, še tri leta po prestani kazni.

4. Taki ljudje, ki svojih iz borsnega opravila izviraajočih dolžnosti niso izpolnili, dokler jih ne izpolnijo.

5. Tisti, katerim se je pravica, hoditi na borso, odzela zato, ker so kak borsni propis prestopili ali ker so neresnične govorice raznašali (§. 17), za ta čas, dokler jim je vzeta ta pravica.

6. Tisti, kateri se in dokler se ne smejo voliti v občinski zastop, ker so bili po kazenskem sodišči obsojeni.

7. Tisti, kateri zaradi kontrabanta ali težkega prestopka zoper državne dohodke ne smejo in dokler ne smejo trgovine ali obrta nadaljevati ali začenjati.

§. 6.

Ako je v ustanovilo postavljeno, da prepire iz borsnih opravil razsoja izbrano sodišče, tedaj mora ustanovilo na tanko določati:

1. Način, kako se sestavlja to sodišče.
2. Njegovo področje in kakó se postopa pred njim.
3. Tanja uravnala o izvršilu razsodkov izbranega sodišča znotri veljavnih postav.

V ustanovlji se lahko določi, da se prepri iz kakega borsnega opravila tedaj morajo pred izbranim sodiščem dognati, kadar se stranke niso pismeno drugače dogovorile.

Vzklici proti razsodkom izbranih sodišč, ki jih borsno ustanovilo postavlja, niso dopuščeni.

Tožbo merečo na neveljavnost izreka izbranega sodišča je v nepodaljšljivem roku osmih dni po vročitvi razsodka izbranega sodišča pismeno vpložiti pri rednem sodniku prve stopinje, kateri bi bil sicer oblasten, izreči sodbo o glavni stvari. Ta tožba mora imeti na sebi podpis odvetnika (advokata). Tožba pognana zaradi neveljavnosti izreka izbranega sodišča ne ovira njegovega izvršila (eksekucije).

§. 7.

Borsna opravila (borsne poslove) posredujejo trgovski ali kupčijski mešetari (sensali).

Zastran trgovskih mešetarjev smejo ustanovila obsegati samo take določbe, katere se strinjajo z občnim trgovskim zakonikom in s to postavo.

§. 8.

Udje borsnega vodstva naj pod nadzorom borsnega komisarja vsak borsni dan po končani borsi uradno uganejo kurse (cene) na borsi prevedenih predmetov in to na podlogi opravil, ki so jih trgovski mešetari v borsnem času sklenili, in podatkov, katere so mešetari, opravljaje svojo službo, zvedeli.

Borsno vodstvo mora brez odloga razglasiti uradni kursni list (cenovnik).

§. 9.

Finančni minister določa, zaslišavši dotično borsno vodstvo, kateri vrednotni papirji se smejo na borsah po borsno prevajati in v uradnem kursnem listu notovati (notirati).

§. 10.

Borsno vodstvo določa likvidacijske rokove (brište) in uredbe za likvidacijo borsnih poslov.

§. 11.

Ako se borsno vodstvo zakrivi ter postave ali borsna ustanovila prelomi, ali pa stanovitno svoje dolžnosti v nemar pušča, to ima finančni minister pravico, dogovorno z ministrom za trgovino, borsno vodstvo odstaviti ter za nekaj časa voditev borse izročiti zaupnim možem (možem dovernikom), katere on imenuje. Takisto ima tudi pravico, v dogovoru z ministrom za trgovino, zaslišavši trgovsko in obrtniško zbornico, ukazati, da se borsna časno ali za vselej zapre.

§. 12.

Za borsna opravila je šteti tista opravila, katera se v javni borsni prostoriji o postavljenem borsnem času (§. 3) sklenejo o takih prevêdnih predmetih, kateri se na dotični borsi smejo prevajati in notovati.

§. 13.

Kadar ide za razsojo pravnih preprirov iz kakega borsnega opravila ali posla (§. 12), nima mesta vgovor, da se zahtevek opira na diferencijsko opravilo, katero je soditi kakor stavo ali igro.

§. 14.

Borsna opravila naj se štejejo za trgovska (kupčijska) opravila.

§. 15.

Pri takih opravilih, ko se vrednotni papirji v zastavo, prolongacijo ali na rejo (Kostgeschäft) dadó, — če so borsna opravila, — bodo določila člena 311 občnega trgovskega zakonika veljala tudi tedaj, kadar opravilo ne izvira med trgovci iz terjatve po obojostanskih trgovskih opravilih, in če tudi ní pismenega dogovora, da si upnik (verovnik) sme brez sodnega postopka iz zastave plačilo vzeti.

§. 16.

Borsno vodstvo določa, kakó je ravnati, kadar je pri izmotavanji borsnih opravil v zmislu člena 311 in členov 354 do 357 trg. zak. treba kaj po trgovskih mešetarjih kupiti ali prodati zaradi neizpolnitve ali pa zato, ker je izkazano, da je pogodnik plačati nezmožen, zlasti sme ono ukazati, da se mora vsaka taka kupnja ali prodaja samó na borsi zgoditi.

§. 17.

Ako kateri obiskovavec borse prestopi določila dana v ohrambo reda na borsi, sme mu se brez ozira na to, čemur morebiti zapade po občnih kazenskih postavah, prisoditi globa do 1000 gl., tudi mu se sme na neki čas borsa zapreti, da ne sme na-njo hoditi. Tudi takemu, ki trosi lažnjive govorice, sme se borsa zapreti.

Te kazni naklada borsno vodstvo; proti obsodbi v globo do 300 gl. ali proti kazni, da kdo do treh mesecev ne sme na borso, ní moči nikamor dalje pritožiti se.

Proti obsodbam v težje kazni moči se je v dveh tednih vzklicati na politično deželno oblastvo.

To da, kadar se komu borsa zapre, njegov vzklic nima odložne moči.

Politično deželno oblastvo, ako najde, da obsodba v kazen ima svojo podstavo, ne more je znižati pri globi pod 100 gl. in pri kazni, da kdo ne sme na borso, pod tri mesece.

Z ustanovilo se lahko določi, da je imena tistih udov ali obiskovavcev, kateri dolžnosti, izvirajočih jim iz borsnega opravila, niso izpolnili po izteku dobe za njegovo izpolnitev postavljene, razglaševati z nabojem na borsnem poslopi.

§. 18.

Vse globe (denarne kazni), ki se prisojajo po prejšnjem paragrafu, tekó v zalog ubozih tiste občine, v kateri je borsa, ter se na prošnjo borsnega vodstva po političnem zvršilu potirjavajo.

§. 19.

Doslej na posameznih borsah podeljene oblasti borsnih agentov naj ostanejo v moči, dokler ne ugasnejo. Nove takšne oblasti pa se več ne smejo podeljevati.

§. 20.

Ta postava pride v moč tist dan, ko se razglasi. Dozdanjim borsam je v primerno premeno svojih uredeb ukazoma določiti priličen rok, po izteku katerega izgubé svojo moč določila postav od 11. julija 1854 (Drž. zak. št. 200) in od 26. februarja 1860 (Drž. zak. št. 58) z dodatnimi določili vred, kolikor se tičejo reči, katera uravnjuje pričujoča postava.

§. 21.

Zvršiti to postavo naklada se ministrom za finance, trgovino in pravosodje.

Na Dunaji, dne 1. aprila 1875.

Franc Jožef s. r.

Auersperg s. r.

Banhans s. r.

Glaser s. r.

Pretis s. r.

68.

Postava od 4. aprila 1875,

o trgovskih mešetarjih ali sensalih.

S privolitvijo obeh zbornic državnega zbora ukazujem takó:

§. 1.

Določila sedmega naslova prvih bukev trgovskega zakonika se izpreminjajo ter slovejo takó le:

Sedmi naslov.**O trgovskih mešetarjih ali sensalih.**

Člen 66.

Trgovski ali kupčijski mešetarji (sensali) so uradno postavljeni posredniki za trgovska opravila.

Predno nastopijo svojo službo, prisegajo na to, da hočejo zvesto izpolnjevati dolžnosti, katere imajo.

Finančno ministerstvo določa dogovorno z ministerstvom za trgovino, če je trgovskim mešetarjem dajati kavcije in koliko je bodi. Popred je treba zaslišati, kadar se trgovski mešetar postavlja za borso, borsno vodstvo, sicer pa trgovsko in obrtniško zbornico.

Člen 67.

Trgovski mešetarji posredujejo za naročnike kupnje in prodaje blaga, ladij, menic, kovanih denarjev te ali óne vrste, državnih papirjev, delnic (akcij) in drugih trgovinskih papirjev, takisto tudi posredujejo pogodbe o zavarovanji, zastavljanji ladije (bodmeriji), otovarjanji in najemanji ladij, in takó tudi o prevažanji po suhem in po vodi in o drugih predmetih tikajočih se trgovine.

Za tó, da je trgovskemu mešetarju izročeno posredstvo v kakem opravilu, ní še steti kakor da je pooblaščen, prejemati placílo ali drugo kako dajatev, izgovorjeno v pogodbi.

Vendar pa ima tudi brez posebnega pooblastíla pravico, vračilo za trgovinske predmete, o katerih se je njegovo posredovanje sukalo, tedaj prevzeti, kadar on te predmete iz rok dá.

Člen 68.

Postavljajo se trgovski mešetarji ali sploh za vse vrste mešetarskih opravil ali pa samo za nekatere vrste.

Postavijo se lahko ne samo v takih krajih, kjer bivajo borse, ampak povsod tam, kjer potrebe trgovstva takó naneso, da jih je želeti.

Trgovski mešetarji, kateri imajo oblast, svojo službo na borsi opravljati, smejo jo zvrševati tudi zunaj borse v tistem borsnem kraji.

Člen 69.

Trgovski mešetarji so dolžni, opravila, ki se jim izročé, marljivo, previdno ali oprezno, na tanko, zvesto in pošteno oskrbovati in takó, da se ogibljejo vsega, kar bi utegnilo slabiti zaupanje (doverje) v njihovo nepristranost in v verovnost listin izhajajočih od njih.

Zlasti imajo oni te le dolžnosti:

1. Ne smejo za svoj račun baviti se z nikakim trgovskim opravilom, ni neposrednje, ni posrednje, niti kakor komisijonarji; ne smejo za izpolnitev opravil, katera oni posredujejo, zavézati se niti porok biti, vse to brez škode za veljavnost opravil.

2. Ne smejo biti proti nobenemu trgovcu v razmeru prokurista, trgovskega pooblaščenca ali pomočnika, niti udje načelstva, upravnega ali nadzornega svetovavstva kake delničarske družbe ali komanditske družbe na delnice.

3. Ne smejo se z drugimi trgovskimi mešetarji združiti, da bi vkup opravljali mešetarske poslove ali nekaj teh poslov; smejo pa vkupno posredovati posamezna opravila, ako v to privolijo naročniki.

4. Morajo sami (osebno) zvrševati mešetarske opravke in ne smejo po pomočniku sklepati opravil; ali dopuščeno jim je naročila o posredstvu prevzemati po pomočnikih, za ravnanje katerih so oni odgovorni.

5. Dolžnost imajo, molčati o naročilih, razpravah in sklenjenih opravilih ako stranke niso dovolile drugače ali svojstvo (narav) opravila ne zahteva na, sprotnega.

6. Od ljudi, kateri so kje zunaj kraja, za katerega so oni postavljeni, ne smejo vzemati ni pismenih ni telegrafskih naročil; ne smejo prejemati naročil ni za take, ki jim niso osebno znani, ne prepričavši se popred o njihovi istosti, niti za take, ki je sploh znano, da ne morejo plačati, ali za katere vedó, da niso zmožni, s kako dolžnostjo zavezati se.

7. Ne smejo posredovati nikakih opravil, pri katerih imajo razloga sumiti, da jih stranka hoče samo na videz, ali pa komu drugemu na škodo skleniti; takisto tudi na borsi ne smejo posredovati opravil s takimi državnimi papirji, delnicami (akcijami) ali drugimi trgovinskimi papirji, kateri se ne notujejo v uradnem kursnem listu tiste borse.

8. V takih krajih, kjer bivajo borse, morajo ob dnevih, ko po vpeljanem redu pride na-nje vrsta, ves borsni čas na borsi pričujoči biti ali skrbeti za to, da bode kateri drugi trgovski mešetar na njih mestu ondi in da se ta namestnik borsnemu komisarju naznani; k temu, da bi kdo komu bil namestnik za več nego osem dní, potreba je dovolitve borsnega komisarja.

Člen 69 a).

Trgovski mešetar ima, — brez škode za sklenjeno opravilo, — samó tedaj pravico, ne imenovati imena svojega naročnika, kadar je od tega prejel primerno založbo ali je sme za trdno in brez vsega straha pričakovati.

Ako ni prejel primerne založbe, dober je tistemu, s katerim je sklenil opravilo, za škodo, ki jo ta ima odtod, da se opravilo po krivdi trgovskega mešetarja ni sklenilo z osebo, zmožno človeka popolnem upokojiti.

Člen 70.

Politično deželno oblastvo sme tam, kjer se pokaže potreba, trgovskim mešetarjem podeliti oblast, da imevajo javne dražbe (licitacije) za blago in trgovinske papirje, ki so predmet njihovega posredovanja.

Trgovskim mešetarjem, ki se bavijo z ladijeplovstvenim mešetarstvom, sme se dopustiti, da pomagajo plovcem (ladijarjem) kot računarji v pobiranji ali naprej plačevanji voznine in troškov ali kakó drugače, kakor je kje v navadi.

Člen 71.

Trgovski mešetar mora razen priročnice (priročne knjige) držati še dnevnik, v katerega je vsak dan vpisavati vsa sklenjena opravila. Kar je vpisal, mora vsak dan podpisati.

Dnevnik je treba, predno se začne rabiti, list za listom oznameniti s tekočimi števili ter položiti pred borsnega komisarja, oziroma pri mešetarjih, ki niso postavljeni za borso, pred obrtniško oblastvo, katerih dolžnost je, zapisati ime tistega mešetarja, za katerega je namenjen, število listov in dan poveritve ter dnevnik prevleči z vrvco, kateri se konca uradno pripečatita.

Kadar je dnevnik ves popisan, naj ga trgovski mešetar, — da dobode novega, — položi pred borsnega komisarja, oziroma obrtniško oblastvo, ki ga trgovskemu mešetarju nazaj dasta, zapisavši na-nj svojo: vidil.

Člen 72.

Vpisi v dnevnik morajo obsegati imena pogodnikov, čas sklenjenega opravila, oznamenilo reči, katere se tiče opravilo, in njegove uvete (pogoje), zlasti pri prodaji blaga vrsto in množino tega blaga, in takó tudi ceno in čas za izročitev blaga. V borsnih krajih je tudi povedati, če se je opravilo na borsi ali zunaj borse sklenilo.

Kadar se sklenjena pogodba pred izpolnitvijo razdere, ker sta stranki edinih misli, treba je ta dogovor vpisati v dnevnik, če stranki takó hočeta.

Vpisuje naj se v takem jeziku, kateri je pri sodiščih tistega kraja dopuščen; vpisi naj se pišejo po redu, kakor nanese datum, s posebnim oznamenilom po zaporedoma tekočih številih in brez praznih prostorov ali presledkov.

Določila o tem, kako naj bodo napravljene trgovske bukve ali knjige (člen 32), veljajo tudi za mešetarski dnevnik.

Člen 73.

Trgovski mešetar mora precej, ko je opravilo sklenjeno, vročiti vsaki stranki sklepovnico (sklepovni list), katero je sam podpisal s pristavljenim številom, pod katerim je opravilo vpisano v njegov dnevnik, in ki obsega vse v prejšnjem členu kot predmet vpisa naštete djanjske reči.

Vendar v slučajih, o katerem govori člen 69 a), ni potreba zapisavati v sklepovnico imena strank.

Pri takih opravilih, katerih ni precej izpolniti, naj se sklepovnica vroči strankam, da jo podpišejo, in vsaki stranki naj se pošlje tist primerek (ekzemplar), katerega je druga podpisala.

Ako se katera stranka brani ter sklepovnice neče vzeti ali podpisati, mora trgovski mešetar to drugi stranki brez odloga poročiti.

V slučajih, omenjenem v členu 69 a), naj trgovski mešetar sklepovnice, ki so jih stranke podpisale, sam hrani in vsaki stranki, ki imena druge stranke nima zvedeti, vroči sklepovnice, katere je samó on podpisal.

Člen 74.

Trgovski mešetar je, — ne kratač člena 69 a), — dolžan strankam vsak čas, kadar zahtevajo, dati iz dnevnika poverjene izpiske, ki morajo obsegati vse, kar je mešetar vpisal gledé opravila, katero se teh strank tiče.

Člen 75.

Kadar trgovski mešetar umrje, ali iz službe stopi, shraniti je njegov dnevnik, ako je bil mešetar postavljen na kaki borsi, pri borsnem komisarji, sicer pa pri obrtniškem oblastvu.

Člen 76.

Sklep pogodbe, posredovane po trgovskih mešetarjih, ne zavisi od vpisa v dnevnik ali od izročbe sklepovnic.

Ti reči služita samo v dokaz sklenjene pogodbe.

Ako katera stranka gledé opravila, posredovanega za-njo, želi pogledati v dnevnik, naj ji mešetar, razen slučaja v členu 69 a) omenjenega, sicer dopusti; vendar se sme ta vpogled le takó zgoditi, da stranka ne more zvedeti za drugega nič nego samó za svoje opravilo.

Tretjim osebam se sme samo vsled uradnega naročila ali s privolitvijo dotičnih strank vpogled v dnevnik, kakor se je zgoraj reklo, dopustiti ali izpisek iz njega podeliti.

Člen 77.

V redu, kakor je treba, pisani dnevnik in pa sklepovnice trgovskega mešetarja praviloma dajó dokaz za sklenjeno opravilo in za njegovo vsebino.

To da sodnik, preudarivši vse okolnosti, razsojuje po svojem sprevidu, če se vsebini dnevnika in sklepovnic ima pripisati manja veljava, če je treba od mešetarja iskati s prisego podkrepljene potrdbe ali drugih dokazov, sosebnó pa, če je za presojevanje stvari važno to, da se je stranka branila sklepovnice vzeti ali podpisati.

Člen 78.

Dnevnik trgovskega mešetarja, ki se je nepravilno pisal, moči bode kakor dokazilo samo toliko v pomislek jemati, kolikor se najde primerno gledé tega, kakšne in kolike so te nepravilnosti, in kako stvar sploh stoji.

Člen 79.

Dokler pravda teče, sme sodnik, ako tudi nobena stranka tega ne predlaga, zapovedati, naj mu se prinese dnevnik, da ga pogleda in primeri s sklepovnico, z izpiski in drugimi dokazili.

Kar člen 39 veleva, to veljá tudi za predlaganje dnevnika.

Člen 80.

Kadar koli trgovski mešetar posreduje prodajo kacega blaga zgolj po kosci za ogled (po probi), móra, — če mu stranke tega niso odpustile niti ga navada tistega kraja z ozirom na vrsto ali razpol blaga odvezuje, — kosec za ogled kakó zaznamovati, da se bode poznal, ter hraniti dotle, dokler se blago brez vgovora zoper njegovo svojstvo ne vzame ali opravilo kakó drugači ne reši.

Člen 81.

Vsaka krivda trgovskega mešetarja daje stranki z njo poškodovani pravico, tirjati povračílo škode od njega.

Člen 82.

Trgovski mešetar ima pravico tirjati mešetnino (sensarijo), brž ko se opravilo sklene in, — če je opravilo uvetno (pogojno), brž ko postane brezuvetno ter mešetar zadovolji svoji dolžnosti, ki jo ima gledé vročitve sklepovnic, ne krateč kakega drugega določila, katero bi postavljali ukazi tistega kraja, navada ondukajšnja ali gledé opravil sklepanih na borsi borsna ustanovila.

Ta pristojbina (mešetnina) mu gre tudi tedaj, kadar mu je posredovanje opravila dospelo dotle, da je stranko stranki naznanil, ter sta stranki potem še tist dan posel sami neposrednje sklenili.

A če se opravilo ni sklenilo, ali če ni postalo brezuvetno, tedaj se za pogajanje ne more zahtevati nič mešetnine.

Koliko da bodi mešetnine, to določuje politično deželno oblastvo, katero naj popred gledé mešetarskih opravil na borsah zasliši borsnega komisarja in borsno vodstvo, zastran drugih mešetarskih opravil pa trgovsko in obrtniško zbornico, in v obeh slučajih še tudi gremij trgovskih mešetarjev, ako je.

Člen 83.

Ako med strankami ni nič izgovorjeno o tem, kdo naj plača mešetnino, tedaj bode vsaka stranka plačala polovico, če ni v tistem kraji drugače ukazano ali v navado prišlo, ali če borsno ustanovilo kaj posebnega ne določa.

Člen 84.

Zastran postavljanja trgovskih mešetarjev veljajo naslednja določila:

I. V dosego mešetarskega mesta se zahteva, da je prošnjik

1. avstrijski državljan, 24 let star in neomadežanega življenja, in da s svojim imenjem svobodno gospodari (upravlja);

2. da je preskušnjo za trgovskega mešetarja z dobrim uspehom opravil.

II. Mešetarstvo preskušnjo je opraviti, če ide za sposobnost, doseči mešetarstvo mesto na kaki dozdanjih bors, pred dotičnim borsnim vodstvom, a v dosego sposobnosti za druge mešetarške službe pred trgovsko in obrtniško zbornico. Dela se preskušnja pri borsnih vodstvih pod prvosedstvom borsnega komisarja, a pri trgovskih in obrtniških zbornicah pod prvosedstvom enega svetovavcev trgovskega sodišča bivajočega v mestu tiste zbornice, oziroma sodnega dvora prve stopinje ali pa okrajnega sodišča, ako bi sodnega dvora ondukaj ne bilo.

III. Trgovske mešetarje, ki dobé oblast svoj urad tudi na borsi opravljati, imenuje po potrebi borsno vodstvo, druge mešetarje za neki določni kraj ali okraj pa trgovska zbornica tistega okraja.

Mesto naj se razpiše in razpisilo (konkurs) po uradnem deželskem časniku razglasí.

Kadar se ima oddati mešetarstvo mesto na kateri borsi, naj se razpisilo tudi na borsi nabije.

Borsno vodstvo, oziroma trgovska in obrtniška zbornica, ki ima oblast, mešetarja imenovati, izdaje in razglašuje razpisilo.

IV. Po tem, ko se imenovanje potrdi, naj imenovani trgovski mešetar opravi pri političnem deželnem oblastvu uradno ali službeno prisego, ter prejme na to od političnega deželnega oblastva postavljeni dekret, v katerem je povedati kraj ali okraj, za katerega je postavljen, in znotri katerega mora prebivati, in pa obsežek opravil, za katere mu veljá postavilo (člen 68).

V. Dnevnik mu podelí borsni komisar, oziroma obrtniško oblastvo, ako namreč ni postavljen za borse.

VI. Da je kateri trgovski mešetar imenovan in zaprisežen, razglaša se po uradnem deželskem časniku ter se priobčuje trgovski zbornici in trgovskim gremijem dotičnega okraja, in če je v tistem okraji gremij trgovskih mešetarjev, i temu.

Člen 84 a).

Trgovski mešetarji smejo imeti gremije, katerim politično deželno oblastvo doprašavši trgovsko zbornico omejuje okraje.

Taki gremiji oskrbujejo svoje reči po posebnih, odobrenja ministerstev za finance in trgovino potrebujočih ustanovilih (statutih), v katerih se smejo postaviti pravila o posilnem potirjevanji potrebnih prispevkov ali doneskov.

Člen 84 b).

Nad trgovskimi mešetarji, kateri na borsi svoj urad opravljajo, čuje borsni komisar, a nad ostalimi obrtniško oblastvo.

Borsni komisar, oziroma obrtniško oblastvo ima pravico, zaradi priglada pogledati tudi v knjige trgovskih mešetarjev.

Člen 84 c).

Trgovskim mešetarjem, kateri prelomijo naložene jim uradne (službene) dolžnosti, nakladajo se redovne ali pa disciplinarne kazni po tem, kakor se pokaže, ali da je ta prelom dolžnosti gola nerednost, ali z ozirom na vrsto in stopinjo njegovo, na večkratno storitev in na povekšujoče (obtežne) okolnosti služben pregrešek.

I. Kazni zaradi reda ali redovne so:

1. Posvarilo;
2. globe od 10 do 100 goldinarjev.

Po moči nadzorne pravice ima oblast, prisojati redovne kazni, borsni komisar gledé mešetarjev postavljenih na borsi, a obrtniško oblastvo gledé drugih trgovskih mešetarjev.

Zoper prisodbo globe sme dotični mešetar v osmih dnevih položiti pritožbo pri političnem okrajnem oblastvu. Dalje se ní moči nikamor pritožiti.

II. Disciplinarne kazni so:

1. Globe čez 100 do 1000 goldinarjev;
2. ustava službe (suspenzija) na neki določni čas;
3. odstava od službe.

Na neki čas sme se mešetarju ustaviti služba, ako se na borsi služéči mešetar nespodobno vède ali če pokoj moti takó, da mu je treba na neki čas hojo na borso prepovedati.

Odstava od službe naj se trgovskemu mešetarju prisoja:

- a) Ako je bil zavoljo kakega hudodelstva ali zavoljo prestopkov tatvine, nezvestobe, deležnosti teh prestopkov ali pa prevare (goljufije) obsojen, ali če mu se je zaradi drugega kaznjivega djanja naložila najmanj šestmesečna kazen na prostosti;
- b) če ga je kako dohodarstveno sodišče zavoljo kontrabanta ali težkega prestopka zoper državne dohodke obsodilo;
- c) če je prišel na kant (v konkurs).

Vrh tega sme se tudi prisoditi odstava od službe:

- d) ako trgovski mešetar v svojih opravilih vedoma neresnično (lažno) okolnost pové, potrdi ali v svoj dnevnik vpiše ali ta dnevnik popači (prenaredí);
- e) ako kako trgovsko opravilo za svoj račun storí ali se kakorkoli udeleži korigisti iz opravila, katero je on posreboval, ali če od takega naročnika, katerega ní imenoval, ní zadobil primerne založbe, ne mogoč popolnem brez straha pričakovati je od njega;
- f) ako oskrbuje opravila za take, katerih nezmožnost, plačati, ali pa nezmožnost, s kako dolžnostjo zavezati se, mu je znana, ali če posreduje prepovedana ali takšna opravila, gledé katerih ima za kaj sumiti, da jih stranka samó na videz ali pa komu tretjemu na škodo skleniti hoče;
- g) če večkrat naložene manjše kazni niso pomagale.

Disciplinarna kazen se trgovskemu mešetarju sme samó po opravljeni disciplinarni preiskavi naložiti.

Disciplinarno preiskavo opravlja proti mešetarjem na borski služočim borsno vodstvo, proti drugim trgovskim mešetarjem pa obrtniško oblastvo, ki dotičnikov zagovor zaslišita in na to svoje razsodílo izrečeta. Borsno vodstvo naj za tega delj o začetku vsacega leta, za tisto leto stanovitno postavi komisijo iz štíreh údov sestojéčo in ob enem tem údom nastopnike in pa vrsto, po kateri je komu nastopiti, stanovitno določi. Borsni komisar je tej komisiji prvosednik.

Proti disciplinarnemu razsodilu, izrečenemu zoper trgovskega mešetarja, sme on v osmih dnevih vpoložiti pritožbo pri političnem deželnem oblastvu.

Zoper razsodbo političnega deželnega oblastva dopuščeno je v enakšem roku gledé mešetarjev postavljenih na borski, obrtni se s pritožbo na finančno ministerstvo, a gledé ostalih mešetarjev na trgovinsko ministerstvo.

III. Proti trgovskim mešetarjem je izrekati ustavitev službe kot začasno naredbo:

1. Kadar se zdí nevarno pustiti mešetarju nadaljšnje uradovanje ta čas, ko teče disciplinarna preiskava ali kazenska pravda;
2. Kadar se v slučaji, če je za-nj dana kavcija, najde, da je ta kavcija znamenitó umanjšana ali prikrajšana;
3. ako je časno nezmožen, gledé svojega imetka veljavno zavezati se.

Ustavo službe kakor začasno naredbo izrekuje proti mešetarjem na borski služočim disciplinarna komisija, postavljena po II tega paragrafa, a proti drugim trgovskim mešetarjem obrtniško oblastvo. Zoper tako naredbo sme dotičnik v osmih dnevih vpoložiti pritožbo pri političnem deželnem oblastvu. Daljšnje pravne pomoči ní.

IV. Kadar se vidi, da je mešetarjev služben pregrešek ob enem djanje po občnem kazenskem zakonu kaznovano, ne sme se dotle, dokler teče preiskava pri kazenskem sodišči, zaradi istega djanja začeti disciplinarna pravda, kar pa ne brani začasno ustaviti mu službo.

Kazenska sodišča imajo dolžnost, v vseh tistih slučajih, kjer se kazenska pravda proti trgovskemu mešetarju kakor obdolžencu začne, le to na znanje dati, če služi na borski, borsnemu vodstvu, sicer pa obrtniškem oblastvu ter po dokončani pravdi tudi priobčiti, kako se je iztekla.

Odvezna sodba kazenskih sodišč ne ovira disciplinarnega postopka.

V. Globe zaradi reda ali kakor disciplinarne kazni trgovskim mešetarjem prisojene tekó v zalog ubogih tiste občine, v kateri se je kdo z nerednostjo ali službenim pregreškom zakrivil.

§. 2.

Moč te postave se začne prvi dan drugega meseca po pratiki, ki pride po nje razglasu, ter ob enem nehajo veljati določila dozdanjih postav, zlasti §§. 26 do 29 vpeljujoče postave k trgovskemu zakoniku od 17. decembra 1862 (Drž. zak. od 1. 1863 št. 1), kolikor se tičejo tistih reči, katere pričujoča postava uravnjuje.

Nje zvršitev je naročena ministrom za pravosodje, trgovino in finance, kateri naj izdadó k njej potrebne ukaze, vsak po svojem področji.

V Gorici, dne 4. aprila meseca 1875.

Franc Jožef s. r.

Auersperg s. r.

Banhans s. r.

Glaser s. r.

Pretis s. r.

69.

**Ukaz ministerstev za finance, trgovino in pravosodje od
19. aprila 1875,**

s katerim se določuje rok borsam na Dunaji, v Trstu in Pragi, do kdaj naj svoje uredbe po postavi od 1. aprila 1875 o uredbi bors predugačijo.

Po §. 20 postave od 1. aprila 1875 (Drž. zak. št. 67) o uredbi bors, daje se Dunajski denarni borsi, Dunajski borsi za blago, borsi za žito in moko na Dunaji, trgovski borsi v Trstu in borsi za blago in efekte (vrednotne papirje) v Pragi rok do konec leta 1875, v katerem naj svoje uredbe in naprave po določilih omenjene postave preuravnajo.

Od 1. januarja 1876 počenshi izgubé svojo moč določila postave od 11. julija 1854 (Drž. zak. št. 200) in od 26. februarja 1860 (Drž. zak. št. 58) z dodatnimi določili vred, kolikor se tičejo tistih reči, katere postava od 1. aprila 1875 o uredbi bors uravnjuje.

Glaser s. r.

Chlumecky s. r.

Pretis s. r.

